



RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Janusz KOCHANOWSKI

RPO-624911-II/09/JC

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa, 20/11/2009

Pan
Krzysztof Kwiatkowski
Minister Sprawiedliwości -
Prokurator Generalny

Hielsu Lauwory Pawie Ministeru.

Zwracam się z uprzejmą prośbą o wyrażenie stanowiska w sprawie zgodności art. 286 Kodeksu postępowania karnego z art. 2, art. 45 ust. 1 oraz art. 176 ust. 1 Konstytucji RP.

Powyższa kwestia wyniknęła na gruncie następującego stanu faktycznego. Na adwokata biorącego udział w sprawie została nałożona kara pieniężna w wysokości 5.000 zł. za nieusprawiedliwione niestawiennictwo na rozprawie. Po rozprawie adwokat przedstawił zaświadczenie od lekarza sądowego - wystawione w dniu rozprawy - które stwierdzało jego niezdolność do uczestniczenia w rozprawach w ciągu kolejnych 7 dni.

Pomimo złożenia tego zaświadczenia lekarskiego, kara pieniężna nie została przez Sąd uchylona w trybie art. 286 Kpk. Nie została w tym zakresie wydana również żadna decyzja, a więc fakt uznania przedstawionego zwolnienia za niewystarczające dokonał się w sposób dorozumiany. Taki sposób procedowania znajduje oparcie w komentarzach do art. 286 Kpk. „Jeżeli organ nie przyjmuje usprawiedliwienia uznając je za niedostateczne, nie wydaje decyzji „o utrzymaniu kary”, gdyż decyzja taka już funkcjonuje, a ukarany może złożyć zażalenie z ewentualnym wnioskiem o przywrócenie uchybionego terminu, gdyby go nie dotrzymał (art. 126)” (T.Grzegorzcyk, Kodek postępowania karnego. Komentarz, Zakamycze, 2003. wyd. III).

Należy przy tym zauważyć, że termin na złożenie zażalenia na postanowienie o nałożeniu kary niemal z pewnością nie zostanie dotrzymany. Termin ten wynosi bowiem 7 dni od daty ogłoszenia postanowienia na rozprawie, podczas gdy termin na złożenie usprawiedliwienia wynosi 7 dni od daty doręczenia postanowienia.

Zgodnie zaś z art. 126 Kpk „Jeżeli niedotrzymanie terminu zawitego nastąpiło z przyczyn od strony niezależnych, strona w zawitym terminie 7 dni od daty ustania przeszkody może zgłosić wniosek o przywrócenie terminu, dopełniając jednocześnie czynności, która miała być w terminie wykonana; to samo stosuje się do osób niebędących stronami”.

Jeżeli strona nie dotrzymała terminu na wniesienie zażalenia na postanowienie o nałożeniu kary porządkowej, bo pozostawała w przeświadczeniu, że kara zostanie uchylona zgodnie z art. 286 Kpk, to trudno utrzymywać, aby niedotrzymanie terminu nastąpiło z przyczyn od strony niezależnych. Strona mogła wnieść takie zażalenie, jednak tego nie zrobiła, bo uważała, że kara zostanie uchylona.

Takie ukształtowanie przepisów powoduje moim zdaniem, że uczestnik procesu (kara pieniężna może być, zgodnie z brzmieniem art. 285 § 1 Kpk, nałożona także na świadka, biegłego, tłumacza lub specjalistę) wpada w swoistą pułapkę legislacyjną, co narusza ewidentnie zasadę zaufania do państwa.

Przede wszystkim obecne ukształtowanie przepisów narusza art. 2 Konstytucji, gdyż zgodnie z ukształtowanym już orzecnictwem Trybunału Konstytucyjnego na tę zasadę „składają się liczne, bardziej szczegółowe reguły, nazywane przez Trybunał Konstytucyjny w jego orzecnictwie „zasadami przyzwoitej legislacji”, które zawierają m.in. zakaz działania prawa wstecz, nakaz dochowania *vacatio legis* i stanowienia prawa w taki sposób, by nie stawało się ono swoistą pułapką dla obywatela” (patrz wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 kwietnia 2000 r., K 8/98, OTK nr 3/200 poz. 87, a także wyrok z 7 lutego 2001 r., sygn. K 27/00, OTK ZU nr 2/201, poz. 29).

Decyzja o nieuwzględnieniu usprawiedliwienia nie przybiera żadnej formy i pozostaje w istocie rzeczą faktyczną. Strona pozbawiona jest tym samym możliwości poznania racji, jakie stały za uznaniem jej usprawiedliwienia za niedostateczne i nie przysługuje jej także zażalenie na tę „decyzję”. Tym samym, naruszone jest prawo uczestnika postępowania karnego do rozpoznania sprawy przez sąd. Należy bowiem uznać, że nałożenie kary pieniężnej tworzy nową sprawę (incydentalną) na uboczu głównego przedmiotu postępowania, a zasadność jej nałożenia powinna być badana przez sąd. Nie sposób uznać, że organ nakładający karę jest później bezstronny i niezawisły przy rozpatrywaniu usprawiedliwienia, a tym samym spełnia konstytucyjne kryteria sądu. Ponadto, fakt, że decyzja podejmowana jest w sposób nieformalny, bez uzasadnienia, także narusza prawo do rozpoznania sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji), przez które musi być również rozumiane prawo do poznania motywów i uzasadnienia podejmowanej decyzji.

Naruszona jest ponadto zasada II instancyjnego postępowania sądowego (art. 176 ust. 1 Konstytucji), przez niemożność zaskarżenia decyzji o nieuwzględnieniu

usprawiedliwienia. Warto wspomnieć, że w wyroku z dnia 3 lipca 2002 r. sygn. akt SK 31/01, Trybunał Konstytucyjny uznał, że art. 44 § 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (już nieobowiązujący) w zakresie, w jakim wyłącza zaskarżalność postanowienia o ukaraniu karą porządkową jest niezgodny z art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji.

Mając na względzie powyższe zastrzeżenia, przed podjęciem dalszych kroków, stosownie do art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.), zwracam się z uprzejmą prośbą do Pana Ministra o wyrażenie opinii w kwestii zgodności art. 286 Kpk z art. 2, art. 45 ust. 1 oraz art. 176 ust. 1 Konstytucji RP.

Łukasz Jędrzejewski
Prokurator